

Финансовата криза

ЦЕНАТА НА АЛЧНОСТТА

- Преди кризата големите инвестиционни банки са пуснали на пазара „имагинерни“ книжа за 1200 трилиона долара
- Сега правителствата отделиха близо трилион долара и милиарди евро, но те се оказаха недостатъчни, за да върнат доверието във финансовата сфера

Казват, че фондовите пазари балансират на границата между алчността и страха. Когато човешката алчност победи, котировките растат, а когато надделее страхът, цените на акциите падат. Вече година - от началото на кризата с американските ипотечни облигации, човечеството е свидетел до какво може да доведе неконтролираната алчност. Защото стана ясно, че големите международни инвестиционни банки и кредитни агенции на практика не са подлежали на контрол. За да се възстанови здравето на финансовата система в глобален мащаб след техните действия, сега се предвижда в нея да бъдат „инжектирани“ близо трилион долара и милиарди евро - все пари на данъкоплатците от различни държави.

Казано с други думи, сметката отново ще бъде платена от обикновените граждани и фирмите, които съвместно внасят данъците си в държавните хазни. Този път обаче общата сума е толкова голяма, че според икономисти ще се наложи да бъде събирана години наред с цената на високи налози и затягане на коланите.

За да помогне на застрахователния и осигурителния бизнес у нас да си изясни цялостната картина, фондация „Проф. д-р Велеслав Гаврийски“, със съдействието на Висшето училище по застраховане и финанси, организира открита дискусия на тема: „Глобалната финансова криза и влиянието ѝ върху развитието на застрахователния и осигурителния бизнес в България“.

Лектори на форума бяха проф. д-р ик.н. **Димитър Иванов** - финансов експерт, анализатор и консултант в областта на банковия и инвестиционния бизнес, работещ основно в Лондон, Великобритания, и доц. д-р **Пламен Пътев** - преподавател в катедра „Финанси и кредит“ на Стопанска академия „Д. А. Ценов“, Свищов, и изпълнителен директор на „Стандарт Асет Мениджмънт“. Двата лектори направиха доста различаващи се прогнози за отражението на кризата върху България, но в едно бяха единодушни - този път нашата страна няма да остане незасегната.

(Продължава на стр. 6)

ОТКРИЙТЕ РАЗЛИКИТЕ

Напоследък все повече икономисти сравняват днешната световна криза с Голямата депресия в САЩ, продължила от 1929 до 1941 г. Тогава американското правителство изкупува от банките активи за 1,3 млрд. долара (\$210 млрд. по днешни цени). След приключване на кризата тези активи са върнати на държачите на акции и облигации по съответните цени. Казват, че Америка се е възстановявала от Голямата депресия 30 години.

За 2008 г. бюджетният дефицит на САЩ е 1 трилион долара, а за 2009 г. се очертава да е \$2 трлн. Освен това се очаква американското правителство догодина да пусне и облигационен заем за 1 трлн. долара. Купувачите на тези книжа ще са основно от другите континенти, подчерта проф. Иванов.

Никола Саркози - президентът на Франция, която в момента председателства ЕС, поиска свикване на международна среща. На нея, освен форматът Г8, евентуално ще бъдат поканени страни като Китай, Индия и др. Целта е „да се определят новите условия на международните финансови отношения“. Саркози обяви и редица принципи, които според него трябва да бъдат приети по време на тази среща:

- Нито една банка, получила държавни средства, не трябва да работи в условията на „данъчен рай“.
- Не трябва да има нито една финансова компания, която не подлежи на регулиране.
- Възнаграждението на мениджмънта на финансовите компании трябва да поощрява неприемане на прекалени рискове.
- Светът не може повече да финансира дефицита на САЩ, без да има право на глас в тяхната политика.

Проф. д-р ик.н. **Димитър Иванов**, финансов експерт, анализатор и консултант в областта на банковия и инвестиционния бизнес, Лондон, Великобритания, специално за в. „Застраховател прес“

ПРЕДСТОИ КОНСОЛИДАЦИЯ И ГЛОБАЛИЗАЦИЯ НА ЗАСТРАХОВАТЕЛНИЯ БИЗНЕС

● България закъсня с изработването на антиинфлационна програма

- Проф. Иванов, какво трябва да направи България, за да сведе до минимум щетите си от световната финансовата криза?

- Убеден съм, че се закъсня с изработването на антиинфлационна програма. В света в момента инфлацията започна да пада надолу и се очертава рецесия в Еврозоната - в основната част от европейските икономики, както и в Америка и в редица други страни. На този фон ние да продължаваме да качваме инфлация е очевидно, че има проблеми - че има източници на тази инфлация, които следва да бъдат затворени. Следователно първото нещо, което трябва да направим, е да спрем инфлацията чрез антиинфлационна програма.

Второ, в България кризата е комплексна. Тя идва като няколко по-малки кризи - балона на кредитите, балона на имотите, качването на лихвените проценти. Една антикризисна програма би следвало да се опита комплексно да пребалансира и реструктурира тези фактори. Задължителен елемент на тази антикризисна програма следва да бъдат секторите, които на първо време шоково ще бъдат ударени от кризата. Става дума за сектора на домакинствата и на сектора на малките и средни предприятия. Те ще бъдат ударени, защото влизат в капана на високите лихвени проценти. За последните три години имаме общо агрегирано повишаване на лихвения процент по кредитите, равно на 151%. В същото време, що се отнася до домакинствата, има намаляване на стойността на недвижими-

те имоти. Инфлацията стреля в стойността на спестяванията, в стойността на цялостните бюджети на домакинствата, и в същото време стойността на това, за което домакинствата са взели кредит и плащат тежки задължения, намалява. Затова като подпрограма на антикризисната програма следва да се разработи програма за балансиране и реструктуриране на тези, които ще бъдат най-силно засегнати от удара на кризата. Не по-малко от 15-20 процента от българските домакинства няма да могат да изплащат взетите кредити. При тях следва да се разработи програма за реструктуриране изплащането на тези кредити - увеличаване на времето за изплащане, намаляване на тежестта и т.н. Има прецеденти на такава програма. Ние може да използваме добрия опит и това трябва да се разработи в аванс.

Още една част е много важна. Тъй като се очертава сериозно инвестиционно и кредитно засушаване, правителството трябва час по-скоро да разработи програма, идентифицираща основните национални инфраструктурни проекти, по които се очаква да дойдат големи инвестиции. Очертава се те сега да бъдат в критична позиция, защото инвестициите спират. Трябва да се вземе решение какво правим с тези проекти. Говоря за големите национални проекти, като АЕЦ „Белене“ например, по които няма пари от ЕС.

- Как България да изиграе най-добре картите си, за да спечели от геополитическото си място?

- Очевидно е, че стоейки на последно място в Европа по стандарт на живота и в социален аспект, и когато Европа влиза в тежък период на рецесия, на България ѝ се намаляват източниците за повишаване на икономическия ѝ растеж. Следователно това ни обрича на циментиране - да стоим на това последно място. Какво можем да направим? Трябва географски час по-скоро да потърсим нови източници за повишаване на нашия експорт. Това е най-важното от гледна точка на геополитическия завои, който трябва да се направи от икономическа гледна точка за следващите няколко години, докато Европа е в рецесия.

- А как ще се отрази кризата на застрахователния бранш и какво трябва да направят застрахователите, за да намалят до минимум евентуалните щети от нея?

- Застрахователната индустрия също следва да разработи своя пакет от инструменти за отразяване въздействието на кризата. В този пакет задължително трябва да има инструменти за отразяване темповете на инфлация. Те ще засегнат всички разходи по т.нар. застрахователни искиове. Ще засегнат и всички разходи, по които застрахователните компании калкулират своите полици, като например здравни и юридически услуги. Техните цени се вдигат, а застрахователите базират своите калкулации на основата на официалните статистически данни, които не дават адекватна картина за повишаването на тези разходи.

Освен това е очевидно, че ще се върви към голям про-

цес на консолидация, интернационализация и глобализация на застрахователния бизнес. Той ще следва динамиката на създаването на новата европейска и световна система на регулиране на глобалната финансова система. Веднъж формирана, новата регулативна рамка ще ускори процеси на консолидация в застрахователната индустрия в рамките на следващите максимум 3-4 години. Процесът на консолидация е мотивиран и от необходимостта да се пуснат на пазара нови застрахователни продукти, чиито рискове могат да бъдат гарантирани само в международен мащаб.

- Всички говорят, че има рухнала световна финансова пирамида, но никой не казва кой спечели от това. Ясно ли е кой спечели в световен мащаб от тази криза, след като сметката както винаги ще бъде платена от домакинствата и дребния бизнес?

- Сметката ще бъде платена от стотици милиони данъкоплатци. Хиляди банкери по света спечелиха от тази криза без съмнение. Както няма съмнение, че сега цялата банкова индустрия влиза в съвършено нова ера, когато се поставят резки ограничения пред бонуси, заплати, добавки и т.н.

От кризата има спечелили, но има и загубили. За съжаление данъкоплатците ще бъдат дългосрочно загубилите.

- А в България спечели ли някой от кризата?

- В национален аспект мисля, че никой не спечели от кризата освен единици. Нашата икономика е на послед-

ното място в Европа, и то на фона на една очертаваща се рецесия и на тежка потребителска рецесия вътре в страната. А и българските домакинства за първи път след 1996-1997 г. се намират в период на сериозна криза.

- Чуха се изказвания, че външните кредити за българските фирми са опасни. Смятате ли, че външното кредитиране за фирмите у нас наистина предпоставя някаква заплаха?

- Колегите казаха, че външното кредитиране за българските фирми увеличава дефицита по текущата сметка. Но ние живеем в свободен глобализиран свят и всяка фирма има право да потърси кредит там, където ще ѝ бъде даден. Ще видим каква нова регулативна рамка ще бъде наложена, но аз мисля, че българските фирми са недостатъчно интернационализирани. И че това може да бъде един от изходите при търсенето на по-голям бизнес за тях през следващите години.

Интервю на
ЙОАННА СТЕФАНОВА